

- a Boday // *Historica Carpatia*. - 2006. - vol.36. - S.39-60.
- Mihok L., Javorský F. Vývoj prvéhoj metalurgie železa na Spiši // *Hutnické listy*. - 1988. - No.9. - vol.43. - S.676.
- Moravčíková E., Mihok L., Petrik J. Vysoká pec z 18. - 19. storočia v Jakubianoch - rozbor vzoriek // *Z dejín hutníctví*. - Praha, 2003. - No.34. - S.27-32.
- Ověřar V. Uadla, oheň a meď. - Košice, 1987.
- Petrík J. Hutníctvo pod Kojšovskou hoľou // *Z dejín hutníctví*. - Praha, 2005. - S.5-12.
- Petrík J. Otázka fosforu pri skúňovaní suroveho železa // *Z dejín hutníctví*. - Praha, 2008. - No.38. - S.64-71.
- Petrík J. et al. Ťažba železnej rudy, výroba a spracovanie železa v okolí Spišského Novej Vsi // *Acta Metallurgica Slovaca*. - 2000. - No.1. - vol.6. - S.74-83.
- Petrík J. et al. Rozbor archeometalurgických materiálov z oblasti Hôrka - Janovec // *Z dejín hutníctví*. - Praha, 2000. - No.29. - S.31.
- Petrík J. et al. The analysis of the slags from the south Spiš // *Acta Metallurgica Slovaca*. - 2001. - No.2. - vol.7. - P.66-79.
- Petrík J., Mihok L. Metalurgia v údolí Hornádu // *Z dejín hutníctví*. - Praha, 2005. - No.35. - S.13-22.
- Petrík J., Mihok L., Pavlarčík S. Analýza trosiek zo železnej huty v Javorine // *Archeologia technica*. - Brno, 2003. - 14. - S.9-12.
- Petrík J., Mihok L., Soláriková M. Zaniknutá metalurgia v oblasti vodného diela Ružín // *Hutnické listy*. - 2002. - No.4-5. - vol.57. - S.44-47.
- Pleiner R. et al. Dějiny hutníctví železa v Československu (I). - Praha, 1984.
- Pleiner R. Dějiny hutníctví železa v Československu (II). - Praha, 1986.
- Pleiner R., Vozár J., Šarudyová M. Prehľad vývoja železiarstva na Slovensku do roku 1918. - Košice, 1976.
- Šimko J. Tradícia výroby meďi v regióne Krompách. - Krompachy, 1987.
- Špiesz A. Remeslo na Slovensku v období existencie cechov. - Bratislava, 1972.
- Vozár J. Železiarstvo na Slovensku v 13. - 18. storočí // *Vývoj železiarstva na Slovensku*. - Praha, 1974.
- Vozár J. Európska nepriama amalгамácia a slovenské baníctvo // *Z dejín vedy a techniky na Slovensku*. - Bratislava, 1988. - 13. - S.120.
- Žilák J. Príspevok k dejinám hutníctva železa v Malohonte v r. 1750 - 1850 // *Veda a technika v dejinách Slovenska*. - Košice, 1990. - S.177.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Мойжес В.В., Щербей К.І. (м. Ужгород, Україна)

РОЗВІДКИ В С.АРДАНОВО

У червні 2010 р. експедицією Ужгородського національного університету обстежувались околиці с.Арданово Ірнавського р-ну Закарпатської обл. України. Основна мета - виявлення поховань некрополя шеворської культури, частина якого досліджена в ур.Рокитне Т.Легоцьким ще наприкінці XIX ст. (рис.1) (Легоцький, 1997, с.21; Koval', 1994, s.32-34). Приводом для проведення додаткових пошуків стала інформація про випадкові знахідки наконечників списів в ур.Каміння (1,5 км від ур.Рокитне) у 80-х рр. XX ст. Сліди перебування зброї в поховальному вогніщі дозволили припустити існування в с.Арданово ще однієї групи крематійних поховань.

Опитування осіб, якими були виявлені наконечники, дозволило локалізувати місце знахідки в центральній частині урочища (рис.1). Як результати плантажної оранки, земля на вказаній території перегортула, а на поверхні місцями фіксуються виходи материкової глини жовтого кольору і значна кількість каміння. Археологічний матеріал на обстеженій ділянці не виявлений.

Не прініс результату і огляд території ур.Костині, яке знаходиться південніше від ур.Каміння, на північному схилі сусіднього пагорба (рис.1). За інформацією місцевих мешканців тут під час оранки часто знаходили кістки, що і визначило назву урочища.

Більш конкретні дані отримані в ході огляду території городища, розміщеного на верхівці гори Богуслав (північно-східна окраїна села) (рис.1). У науковій літературі з кінця XIX ст. воно відоме як пам'ятка епохи гальштату. Досліджувалося в 1954 р. експедицією Закарпатського краєзнавчого музею, 1958 і 1962 рр. - Західноукраїнською експедицією Державного Ермітажу (Смирнова, 1966, с.397; Балагурі, 1972, с.11) і в 1991 р. - експедицією Ужгородського державного університету (Дзембас, 1991, с.9-12).

Городище має форму неправильного овалу, довжиною 700 м, шириною 200 м, витягнуте в напрямку південний схід - північний захід (Смирнова, 1966, с.397).

У ході обстеження урочища Богуслав, переважно у північно-західній його частині, в колях ґрунтової дороги, утвореної лісовозами та в коріннях вивернутих буревіями дерев, зібрано 242 фрагменти кераміки гальштатського взірця. В залежності від техніки виготовлення вона поділяється на дві групи: кухонна та столова.

Перша група представлена уламками горщиків, сформованих з глиняної маси з домішками крупного шамоту, рідше жорстви. Колір посуду світло-

коричневий, оранжевий або вохристий. Діаметр вінчиків - 16,2 - 23,1 см. Однічною знахідкою представлений фрагмент горщика, оздобленого зливоними шишкоподібними виступами (рис.2, 4). За профілюванням виділяються два типи горщиків.

Тип I. Горщики з коротким, слабо відігнутим вінчиком. Тулуб майже циліндричний, в центральній частині трохи випуклий (рис.2, 1-2, 5).

Тип II. Посудини з плавно відігнутим вінчиком і виділеним горлом (рис.2, 3).

Друга група кераміки від першої відрізняється більш якісним виготовленням. Вона формувалася з добре відмученого глиняного тіста з домішками дрібного шамоту. Поверхня вкривалася чорним лощенням, яке уцільнювало поверхню посуду і надавало йому більш естетичного вигляду (Семёнов, Коробкова, 1983, с.208). Асортимент цієї групи складали амфори, миски та черпаки.

Амфори представлені фрагментами тулуба. Товщина стінок посудини - 0,9 - 1,5 см. Окремі екземпляри оздоблені рядами паралельних напівкруглих канелюр (рис.2, 16).

Миски. Найбільш розповсюджена форма столового посуду. Діаметр вінчиків 14 - 19,5 см. На основі профілювання виділені в три типи.

Тип I. Миски з невеликим, заокругленим, ледь відігнутим вінчиком. Тулуб овальний (рис.2, 10, 12).

Тип II. Посудини з коротким, потовщеним вінчиком, орнаментованим скісними канелюрами, які утворюють мотив плетінки. Тулуб овальний (рис.2, 11).

Тип III. Фрагменти мисок з довгим потовщеним вінчиком, профілюваним з внутрішнього боку (рис.2, 13).

Однічним екземпляром представлена частина тулуба чорнолощеного черпака, біконачної форми, шириною 6,5 см. Дно невелике, трохи увігнуте, діаметром 1,2 см (рис.2, 14).

Окремо відзначаємо індивідуальну знахідку - фрагмент колеса від глиняної моделі повозки. Виготовлене з добре відмученого тіста з домішками шамоту. Облал достагній, колір світло-коричневий. Діаметр - 5 см (рис.2, 16).

Найближчі аналогії виявлені в ур.Богуслав кераміці відомі з Шелестівського городища (Балагурі, 1972, с.42-52). Подібні форми також присутні на пам'ятках культури Гава-Голіради у Східній Словаччині (Demetsova, 1986) та Прикарпатті (Крушельницька, 1979).

Крім гальштатського матеріалу, з городища походять дрібні уламки середньовічних кружальних горщиків, які зберігаються в експозиції шкільного музею с.Арданово. Ця група кераміки виготовлена з добре відмученого глиняного тіста зі значною кількістю дрібнозернистого піску. Поверхня посуду шершава, колір світло-коричневий. Однічним екземпляром представлений круглий фрагмент верхньої частини горщика. Вінчик профілюваний, манжетоподібний, зрізаний назовні і трохи увігнутий, діаметр 16,3 см. Плечики горщика орнаментовані врізними

линястими лініями (рис.2, 17). Подібний посуд відомий на пам'ятках Верхнього Поднісся XI ст. н.е. (Рашионерт, Малевская, 1963, с.70-71; Прохненко, 2004, с.278-280).

Дасування кераміки Арданівського городища свідчить про його заселеність в дві епохи: гальштату та середньовіччя. Але, для конкретизації хронології і побудови більш чіткої стратиграфічної колонки потрібне додаткове широкомасштабне обстеження в урочищі Богуслав. Необхідність його проведення зумовнюється також інтенсивним знищенням культурного шару пам'ятки в результаті природних (вивернуті буревіями дерева) й антропогенних (колі лісовозів і діяльність кар'єру по видобутку кам'яної плитки) процесів.

Ключові слова: гальштат, середньовіччя, могильник, городище, кераміка.

Мойжес В.В., Щербей К.І. (м.Ужгород, Україна)
Розвідки в с.Арданово
(Резюме)

У 2010 р. експедиція Ужгородського національного університету, з метою виявлення поховань германського могильника II ст. н.е., відкритого ще наприкінці XIX ст. Т.Легоцьким, провела розвідувальні роботи в с.Арданово Іршавського р-ну Закарпатської обл. України. Огляд урочищ Роките, Каміння та Костичі результати не приніс.

Більш конкретні дані отримані в ході обстеження території городища (ур. Богуслав). У колях дороги, утвореної лісовозами, і в коріннях вивернутих буревіями дерев зібрано 242 фрагменти гальштатської кераміки.

В експозиції шкільного музею с.Арданово знаходяться уламки кружального посуду XI ст. н.е., виявлені на городищі в 50 - 60-х рр. XX ст., що дозволяє визначити заселення пам'ятки двома горизонтами: гальштатським і середньовічним.

Мойжес В.В., Щербей К.І. (г.Ужгород, Україна)
Розвідки в с.Арданово
(Резюме)

В 2010 г. экспедиция Ужгородского национального университета, с целью обнаружения погребений германского могильника II в. н.э., открытого ещё в конце XIX ст. Т.Легоцким, провела разведочные работы в с.Арданово Иршавского р-на Закарпатской обл. Украины. Осмотр урочищ Рокитное, Каминья и Костичи результатов не принёс.

Более конкретные данные получены в ходе обследования территории городища (ур.Богуслав). В колях дороги, образованной лесовозами, и в корнях ввернутых бурей деревьев собрано 242 фрагмента гальштатской

керамики.

В експозиції школьного музею с. Арданово знаходяться обломки гончарної посуду XI в. н.е., обнаруженные на городище в 50 - 60-х гг. XX ст., что позволяет определить заселение памятника двумя горизонтами: гальштатским и средневековым.

Morzhes V., Shcherbey K. (Uzhgorod, Ukraine)
Investigation in the Village Ardanovo
 (Summary)

Expedition of Uzhgorod national university led investigate works in Ardanovo of Irshavskyy district of Transcarpathian region of Ukraine in 2010 with aim of finding burials of German necropolis of the IInd century AD, which was opened in the end of XIXth century by Tivodar Legockyy. Examination of the territory of Rokytne and Kostyisi had no results.

More concrete data during the examination of the territory of the hill-fort (Boguslav) were got. In the ruts of the road which were created by tracks and in the roots of turned out by stormed trees, 242 pieces of galshtat ceramics were gathered.

There are parts of hand-made ceramics of XIth century AD in exposition of school museum in village Ardanovo, which were found out on the hill-fort in 50 - 60 years of XXth century, that allow to define populating of the monument by two horizons: galshtat and medieval.

Література

- Балагурі Е.А. Шелістівське городище - пам'ятка населення ранньозалізної доби Закарпаття // Дослідження стародавньої історії Закарпаття. - Ужгород, 1972. - С. 9-75.
- Дзембас А.В. Отчёт отряда археологической экспедиции УжГУ / Отчёт (рукопись). - Ужгород, 1991. - 19 с.
- Крушельницька Л.И. Могильник конца бронзового века в Сомоте // SA. - 1979. - XXVII. - 2. - С. 291-316.
- Легоцький Т. Історичні колоски. - Ужгород, 1997.
- Семёнов С.А., Коробкова Г.Ф. Технология древнейших производств. - Л., 1983.
- Прохищенко І.А. Середньовічний горизонт Малокарпатського городища // Сапайка-Карпатики. Давня історія Карпато-Дунайського арсеналу та суміжних регіонів. - Ужгород, 2004. - Вип. 31. - С. 273-293.
- Раппопорт П.А., Малевская М.В. Обследование городища Прикарпатья и Закарпатья на территории Советского Союза // ААС. - 1963. - V. - 1-2. - С. 61-76.
- Смирнова Г.И. Гальштатские городища в Закарпатье // SA. - 1966. - XIV. - 2. - С. 397-409.
- Demeterová S. Počiatky gávskej kultúry na východnom Slovensku // SA. - 1986. - XXXIV. - 1. - S. 97-131.
- Kobal' I. Kultura przeworska na Ukrainie Zakarpaciej // WA. - 1993-1994. - LIИ. - S. 31-56.

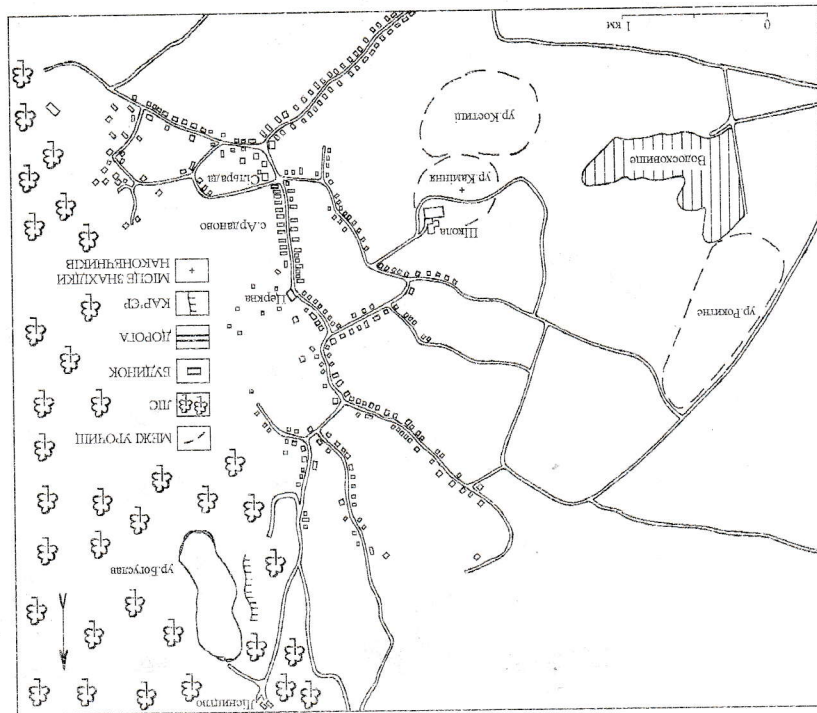

Рис. 1. Арданово. Схематичний план розміщення урочища